

mgr Ewa Bobin

Katedra Prawa Międzynarodowego i Europejskiego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii, UWr

Światowa Organizacja Handlu

I JEJ SYSTEM ROZSTRZYGANIA SPORÓW

Układ Ogólny w sprawie Taryf Celnych i Handlu – *General/ Global Agreement on Tariffs and Trade (GATT).*

- ❖ Brak ratyfikacji Karty Hawańskiej z 1948 r. (próba stworzenia Międzynarodowej Organizacji Handlu);
- ❖ Z założenia Układ GATT'47 miał być układem tymczasowym, obowiązującym do wejścia w życie Karty Hawańskiej;
- ❖ Układ GATT'47 podpisany został w Genewie 30 października 1947 r., wszedł w życie 1 stycznia 1948 r.;
- ❖ Układ GATT'47 nie tworzył organizacji międzynarodowej;
- ❖ Struktura organizacyjna GATT wykształciła się na podstawie praktyki i uchwał jego stron.

Podstawowe zadania GATT:

- ❖ Liberalizacja handlu międzynarodowego oraz
- ❖ Przyczynianie się do rozwoju handlu międzynarodowego.

W tym celu przewidywano istotne zredukowanie (ale nie eliminowanie) taryf celnych oraz eliminację ograniczeń ilościowych.

Podstawową zasadą GATT było równe traktowanie stron i zakaz dyskryminacji.

Zasadniczym instrumentem służącym do zapewnienia niedyskryminacji była w GATT klauzula największego uprzywilejowania (art. I Układu GATT'47).

Funkcje GATT

- ❖ Ocena sytuacji w handlu międzynarodowym i poszukiwanie środków dla usunięcia przeszkód w jego rozwoju,
- ❖ Prowadzenie rokowań w sprawie redukcji ceł na specjalnych konferencjach,
- ❖ **Rozstrzyganie sporów dotyczących wykonywania zobowiązań,**
- ❖ Udzielanie członkom zezwoleń na uchylenie (derogację) niektórych zobowiązań.

Rozwiązywanie sporów w ramach GATT

- ❖ Prowizoryczny charakter Układu GATT oznaczał, iż nie zawierał on obszernych regulacji dotyczących rozwiązywania sporów.
- ❖ W związku z powyższym, wypracowanie procedury rozwiązywania sporów dokonywało się *ad hoc* w ramach praktyki traktatowej państw.
- ❖ W początkowej fazie spory rozstrzygane były w toku procesu koncyliacyjnego, dokonywanego pierwotnie przez Przewodniczącego GATT, a później przez grupy robocze przedstawicieli zainteresowanych stron.
- ❖ Z czasem Państwa-Strony Układu odeszły od procedury koncyliacyjnej na rzecz trzech- lub pięcioosobowych paneli eksperckich powoływanych przez Przewodniczącego GATT.

Światowa Organizacja Handlu

- ❖ W 1994 r. GATT uległ rozwiązaniu, a w jego miejsce została utworzona Światowa Organizacja Handlu.
- ❖ Światowa Organizacja Handlu powstała na podstawie umowy międzynarodowej (Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu – w skrócie **Porozumienia WTO**) podpisanej w Marrakeszu 15 kwietnia 1994 r., która weszła w życie 1 stycznia 1995 r.
- ❖ Porozumienie WTO składa się z preambuły, 16 artykułów i 4 załączników - Załącznik 2 dotyczy Uzgodnienia w sprawie zasad i procedur regulujących rozstrzyganie sporów (**Uzgodnienie DSU, UDSU**).
- ❖ Obok samego porozumienia WTO, na prawo WTO składa się ponad 300 dwustronnych porozumień handlowych.
- ❖ Siedziba WTO mieści się w Genewie.

Członkostwo w WTO (dalej: *Członkowie, Państwa WTO*)

- ❖ Członkiem WTO może zostać każde państwo lub „odrębne terytorium celne posiadające pełną autonomię w prowadzeniu swych zewnętrznych stosunków handlowych”
- ❖ Do WTO należy:
 - ❖ 164 państw [2016 r.], w tym Polska (od 1 lipca 1995 r.),
 - ❖ Unia Europejska
 - ❖ oraz trzy „odrębne terytoria celne”: Hongkong, Makau i Tajwan.

Funkcje WTO

- ❖ Ułatwianie wprowadzania, stosowania i funkcjonowania porozumienia WTO i wielostronnych umów handlowych,
- ❖ Sprzyjanie realizacji celów ww. umów,
- ❖ Stworzenie forum negocjacji dotyczących wielostronnych stosunków handlowych członków organizacji w zakresie objętym powyższą umową,
- ❖ Realizacja układów o handlu towarami, usługami, ochronie własności intelektualnej oraz mechanizmów polityki handlowej,
- ❖ Współpraca z: Międzynarodowym Funduszem Walutowym, Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju, Organizacją Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Przemysłu, Konferencją Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju.

Struktura Organizacji

Struktura WTO jest typowa dla organizacji międzynarodowych, rządowych:

1. Organem głównym jest Konferencja Ministerialna
2. Organem o char. wykonawczym jest Rada Generalna
3. Sekretariat z Dyrektorem Generalnym na czele

Rozstrzyganie sporów międzynarodowych w ramach WTO – kwestie ogólne:

- ❖ Zadanie WTO - Rozstrzyganie sporów międzynarodowych o char. handlowym między różnymi podmiotami
- ❖ Doszło do stworzenia szczególnego systemu pokojowego rozstrzygania sporów (akceptowanego i stosowanego przez największe gospodarki świata) oraz stworzenia szczególnego reżimu odpowiedzialności ustanowionego w ramach WTO.

Uzgodnienie ws. zasad regulujących rozstrzyganie sporów (Uzgodnienie DSU, UDSU)

- ❖ *Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes*,
- ❖ zwane również *Dispute Settlement Understanding* – DSU.
- ❖ Stanowi ono załącznik 2 do Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO),
- ❖ Stworzyło procedurę rozjemczą, nazywaną w skrócie DSU,
- ❖ Państwa członkowskie WTO zobowiązały się przestrzegać zasad rozstrzygania sporów na mocy Uzgodnienia DSU:
Art. 3 ust. 1 UDSU: „Członkowie potwierdzają swoją gotowość przestrzegania zasad prowadzenia sporów, stosowanych dotąd na podstawie Artykułów XXII i XXIII GATT 1947 i reguł i procedur następnie wypracowanych i zmodyfikowanych w niniejszym dokumencie.”

Kompetencja *ratione materiae*:

- ❖ **Art. 1 UDSU** wskazuje na właściwość systemu rozstrzygania sporów w ramach WTO
- ❖ Uzgodnienie DSU obejmuje wszystkie spory, które dotyczą:
 - ❖ stosowania umów WTO, tzn. umów odnoszących się m.in. do handlu towarami, usługami oraz prawami własności intelektualnej, zawarte w załączniku nr 1 do UDSU,
 - ❖ rozstrzygania sporów w zakresie praw i obowiązków Państw Członkowskich WTO wynikających z porozumienia WTO.
- ❖ **Art. 3 ust. 11 UDSU** – temporalny charakter jurysdykcji

Cele procedury rozjemczej DSU

Art. 3 ust. 2 UDSU.

1. Doprowadzenie do pozytywnego rozstrzygnięcia sporu przy zachowaniu bezpieczeństwa i przewidywalności w handlu międzynarodowym.
2. Służenie zabezpieczeniu praw i obowiązków członków WTO w zakresie porozumień objętych systemem.
3. Wyjaśnianie (wykładnia) istniejących przepisów tych porozumień zgodnie ze zwyczajowymi normami wykładni prawa międzynarodowego publicznego.

Zasady rozstrzygania sporów na podstawie Uzgodnienia DSU:

- ❖ Zasada **szybkiego rozstrzygania** sytuacji spornych i **zachowania właściwej równowagi** praw i obowiązków członków WTO – **Art. 3 ust. 3 UDSU**,
- ❖ Zasada **zadowalającego rozstrzygnięcia**, które byłoby zgodne z prawami i obowiązkami wynikającymi z UDSU i porozumień objętych systemem WTO – **Art. 3 ust. 4**,
- ❖ Zasada **pozytywnego rozwiązania sporu**, tzn. dążenia do wypracowania wzajemnie akceptowanego rozstrzygnięcia – **art. 3 ust. 7 UDSU**,
- ❖ Zasada **domniemania szkodliwości naruszenia zobowiązań** dla innych członków WTO – **art. 3 ust. 8 UDSU**,
- ❖ Zasada **dobrej wiary** członków WTO, którzy wszczynają procedurę konsultacji lub w celu rozwiązania sporu - **art. 3 ust. 10 UDSU**.

Rodzaje metod rozwiązywania sporów

- ❖ DSU kładzie nacisk na polubowne załatwienie sporu poprzez osiągnięcie porozumienia dot. spornej sprawy, które byłoby do zaakceptowania dla obu stron.
- ❖ System rozjemczy WTO wprowadza alternatywne, dyplomatyczne metody rozwiązywania sporów: dobre usługi, pojednanie, mediacje (**art. 5 UDSU**).
- ❖ Obok dyplomatycznych metod rozwiązywania sporów, Uzgodnienie DSU wprowadza metody o charakterze sądowym w postaci procedury panelowej oraz odwoławczej.
- ❖ Arbitraż natomiast nie jest popularnym środkiem rozstrzygania sporów w systemie WTO (**art. 25 UDSU**).

Dobre usługi, koncyliacje, mediacje

- ❖ Są to procedury pomocnicze,
- ❖ Skorzystanie z tych sposobów nie jest obligatoryjne i wymaga zgody obu stron,
- ❖ Zostają podjęte na wniosek jednej ze stron sporu,
- ❖ Mają charakter poufny,
- ❖ Mogą się zacząć w każdym momencie i zakończyć w każdym momencie,
- ❖ Dopiero po ich zakończeniu strona wnosząca skargę może wystąpić z wnioskiem o ustanowienie panelu,
- ❖ Za zgodą stron sporu, dobre usługi, mediacja i koncyliacja mogą być kontynuowane w trakcie trwania postępowania panelowego.

Procedura panelowa i odwoławcza

- ❖ Obok dyplomatycznych metod rozwiązywania sporów, Uzgodnienie DSU wprowadza metody o charakterze sądowym w postaci **procedury panelowej** lub **odwoławczej**.
- ❖ W odróżnieniu od GATT wzmocniono wiążący charakter mechanizmu rozwiązywania sporów przez wprowadzenie zasady negatywnego konsensusu przy podejmowaniu raportów przez Organ Rozwiązywania Sporów
- ❖ Uniemożliwia to stronie niezadowolonej z wyroku na jej zablokowanie
- ❖ Dodatkowo wprowadzono procedurę odwoławczą, tym samym wzmacniając charakter prawny procedury rozwiązywania sporów.

Dzięki takim reformom, system rozwiązywania sporów w ramach WTO określa się mianem **systemu hybrydowego** lub ***quasi-sądowego***,
zawierającego elementy dyplomatyczne (konsultacje, dobre usługi, mediacje)
oraz sądowe (procedura panelowa, odwoławcza/ apelacyjna i arbitraż).

Organy biorące udział w procedurze rozstrzygania sporów:

1. Organ Rozwiązywania/ Rozstrzygania Sporów - Dispute Settlement Body (Organ DSB),
2. Panele,
3. Organ Apelacyjny – *Appellate Body* (Organ AB),
4. Sekretariat.

Organ Rozwiązywania Sporów (Organ DSB)

- ❖ To **Rada Generalna**, która w celu rozwiązania sporu zbiera się jako Organ Rozwiązywania Sporów.
- ❖ W skład Organu wchodzi przedstawiciele wszystkich państw członkowskich WTO na szczeblu wyższych funkcjonariuszy, a więc także przedstawiciele stron sporu.
- ❖ DSB to organ polityczny.
- ❖ DSB zbiera się w miarę potrzeby.
- ❖ Zadaniem Organu DSB jest administrowanie procedurami i regułami rozstrzygania sporów oraz procesem konsultacyjnym i rozjemczym sporów (**art. 2 ust. 1 UDSU**).
- ❖ Organ DSB podejmuje decyzje zgodnie z konsensusem

Kompetencje Organu DSB

art. 2 ust. 1 i 2 UDSU

- ❖ Ustanowienie paneli – zespołów orzekających w konkretnych sprawach,
- ❖ Przyjmowanie raportów paneli oraz Organu Apelacyjnego,
- ❖ Kontrolowanie przestrzegania i implementacji postanowień i zaleceń,
- ❖ Zarządzanie środkami odwetowych w postaci zawieszenia koncesji i innych zobowiązań wynikających z Traktatu WTO (np. nałożenia ceł),
- ❖ Informowanie odpowiednich rad i komitetów WTO o sporach.

Panele = zespoły orzekające

❖ art. 8 UDSU

- ❖ Są ustanawiane przez Organ DSB.
- ❖ Panel składa się z 3 lub wyjątkowo 5 wysoce wykwalifikowanych osób.
- ❖ Zazwyczaj osoby do panelu wybierani są z listy potencjalnych panelistów, przygotowanej przez Sekretariat WTO.
- ❖ Członkowie panelu powinni być wybrani ze względu na ich niezależność, wystarczająco zróżnicowane przygotowanie oraz szeroki zakres doświadczeń.
- ❖ Członkowie Paneli występują oni we własnym imieniu jako wysoko wykwalifikowani eksperci z zakresu prawa międzynarodowego lub polityki handlowej.
- ❖ Członkowie panelu są całkowicie niezależni i bezstronni w wykonywaniu swych funkcji.

Organ Apelacyjny

❖ art. 17 UDSU

- ❖ Organ Apelacyjny jest organem stałym, powoływany przez Organ DSB
- ❖ Składa się z 7 osób nominowanych przez Organ DSB na 4-letnią kadencję z możliwością jednorazowego przedłużenia (jednorazowa reelekcja).
- ❖ Osoby nominowane do Organu Apelacyjnego:
 - Powinny być ekspertami z zakresu handlu międzynarodowego i posiadać wiedzę oraz doświadczenie prawnicze w tej materii (uznany autorytet),
 - Nie powinny być związane z rządami (administracją rządową) Państw Członkowskich WTO,
 - Stanować szeroką reprezentację członków WTO,
 - Być do dyspozycji o każdym czasie,
 - Nie będą uczestniczyć w rozpatrywaniu żadnej sprawy, która powodowałaby bezpośrednio lub pośrednio konflikt interesów.

-
- ❖ Organ apelacyjny orzeka w składzie 3-osobowym.
 - ❖ Skład orzekający zmienia się na zasadzie rotacji przy każdym sporze.
 - ❖ Procedury robocze Organu Apelacyjnego przewidują możliwość wymiany opinii pomiędzy wszystkimi członkami Organu Apelacyjnego zanim dany skład sfinalizuje raport.
 - ❖ Na czele Organu Apelacyjnego stoi przewodniczący, wybierany spośród członków Organu Apelacyjnego na okres roku.
 - ❖ Podstawowym zadaniem Organu Apelacyjnego jest rozpatrywanie odwołań od raportów Paneli.

Sekretariat

Art. 27 ust. 1 UDSU - Sekretariat będzie miał **obowiązek niesienia pomocy** zespołom orzekającym, szczególnie w zakresie **prawnych, historycznych i proceduralnych** aspektów prowadzonych spraw, a także **wsparcia kancelaryjnego i technicznego**.

Art. 27 ust. 2 UDSU – Sekretariat udostępni każdemu Członkowi - krajowi rozwijającemu się **pomoc wykwalifikowanego eksperta** prawnego ze służb współpracy technicznej WTO. Ekspert ten będzie pomagał Członkowi - krajowi rozwijającemu się w sposób zapewniający stałą bezstronność Sekretariatu.

Art. 27 ust. 3 UDSU - Sekretariat będzie **prowadził specjalne kursy szkoleniowe** dla zainteresowanych Członków na temat procedur i praktyki rozstrzygania sporów, aby umożliwić lepszą informację w tym zakresie ekspertom Członków.

Postępowanie – kwestie ogólne:

- ❖ System DSU wprowadził wyłączną i obowiązkową jurysdykcję w zakresie rozstrzygania sporów organom WTO.
- ❖ Organy rozstrzygające spór orzekają na podstawie prawa WTO.
- ❖ Wobec sporów dotyczących umów WTO oraz samego Uzgodnienia DSU stosowana jest procedura rozstrzygania sporów ustanowiona przez UDSU.
- ❖ Stronami w postępowaniu mogą być państwa członkowskie WTO oraz samodzielne terytoria celne.
- ❖ Językami oficjalnymi postępowania są angielski, francuski i hiszpański.
- ❖ Mechanizm rozstrzygania sporów WTO ma char. obligatoryjny dla stron i opiera się na dwuinstancyjnym, *quasi*-sądowym postępowaniu.

Wszczęcie postępowania

- ❖ Przesłanką rozpoczęcia postępowania rozjemczego przewidzianego w Uzgodnieniach jest istnienie sporu.
- ❖ Podstawą sporu jest zniweczenie lub naruszenie korzyści wynikających z prawa WTO (**art. 3 ust. 8 UDSU**).
- ❖ Dodatkowo strony mogą podnosić skargi również przeciwko działaniom, które nie łamią obowiązujących porozumień, ale prowadzą do naruszenia korzyści, jak również skargi w każdej innej sytuacji, która wywołuje takie same skutki.

I ETAP → Konsultacje, art. 4 UDSU

- ❖ Rozpoczynają procedurę rozwiązywania sporu między stronami (wniosek jednej strony o konsultacje).
- ❖ Celem konsultacji jest: wymiana informacji i poznanie stanu faktycznego sprawy, ocena zasadności argumentów obu stron oraz próba polubownego rozwiązania sporu.
- ❖ Konsultacje są obligatoryjne dla każdego członka WTO – obowiązkowo musi do nich przystąpić na pisemny wniosek innego członka tej organizacji.
- ❖ Uzgodnienia DSU przewidują sztywne terminy procesowe na przeprowadzenie procedury konsultacyjnej, których uchybienie implikuje prawo do złożenia wniosku o ustanowienie panelu.
- ❖ Na etapie konsultacji procedura jest pozostawiona całkowicie pod kontrolą stron

Wniosek o przeprowadzenie konsultacji

❖ Art. 4 ust. 4 UDSU.

- ❖ Forma pisemna.

- ❖ Powinien zawierać:

 - ❖ jego przyczyny, w tym wskazanie środków, których dotyczy,

 - ❖ a także jego podstawy prawnej,

 - ❖ I być notyfikowane Organowi DSB.

❖ Art. 4 ust. 3, 5 i 6 UDSU - konsultacje są poufne i powinny być prowadzone w dobrej wierze.

❖ Art. 4 ust. 11 UDSU - Konsultacje nie są ograniczone w uczestnictwie do bezpośrednich stron sporu.

II ETAP → Procedura panelowa

- ❖ Jeśli konsultacje nie doprowadzą do polubownego rozstrzygnięcia sporu, strona je inicjująca może po upływie 60 dni od ich rozpoczęcia wystąpić do Organu DSB z pisemnym wnioskiem o rozpatrzenie sprawy przez panel.
- ❖ Ustanowienie panelu następuje automatycznie, chyba że Organ DSB za zgodą wszystkich państw członkowskich WTO podejmie decyzję odmowną.
- ❖ Rolą/ funkcją panelu jest (Art. 11 UDSU):
 - ❖ Dokonanie obiektywnej oceny sprawy,
 - ❖ i przygotowanie raportu, który pomoże Organowi DSB w przygotowaniu zaleceń i wydaniu decyzji w stosunku do stosowania przepisów traktatów WTO.

-
- ❖ **Art. 10 UDSU** - do postępowania panelowego może przystąpić każde państwo trzecie, które wykaże interes prawny w danej sprawie.
 - ❖ Postępowanie jest inicjowane, jeżeli jedna ze stron uważa, że działania podjęte przez inną stronę łamią reguły WTO.
 - ❖ W ciągu tygodnia od utworzenia Panelu członkowie Panelu ustalają harmonogram jego prac, w tym kolejność i terminy składania pisemnych oświadczeń przez strony.
 - ❖ Panel, na wniosek jednej ze stron może zawiesić swoje prace na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy.

Postępowanie panelowe składa się z 3 części:

1. Rozpatrzenie pism procesowych i ustnych prezentacji stron, zwieńczone wydaniem **sprawozdania/ raportu wstępnego** przez panel - Art. 12 ust. 6, art. 13 i art. 15 ust. 1 UDSU
2. Następnie panel wydaje **sprawozdanie/ raport tymczasowy** - art. 15 ust. 2 UDSU
3. **Raport końcowy** panelu zwieńcza postępowania panelowe - art. 15 ust. 3 UDSU, art. 16 UDSU

-
- ❖ **Art. 14 UDSU** - Obrady Panelu są poufne, a jego raporty muszą być sporządzone bez obecności stron na podstawie uzyskanych informacji i złożonych oświadczeń.
 - ❖ **art. 12 ust. 8 - 10 UDSU** - Uzgodnienia DSU przewidują, że panel powinien wydać decyzję w sprawie sporu co do zasady w ciągu 6 miesięcy i nie później niż w ciągu 9 miesięcy od ustanowienia panelu.
 - ❖ W sprawach pilnych – w ciągu 3 miesięcy od daty jego powołania i ustalenia mandatu.
 - ❖ Raporty końcowe przyjęte przez Organ DSB są wiążące tylko dla stron sporu.

Procedura apelacyjna

- ❖ **art. 17 ust. 4 UDSU** - tylko strony sporu (biorące udział w sporze) mogą odwołać się od decyzji panelu.
 - ❖ Strony trzecie mogą złożyć Organowi Apelacyjnemu pisemne oświadczenia, mogą także zostać wysłuchane przez Organ Apelacyjny.
- ❖ **art. 17 ust. 6 UDSU** - Strona może odwołać się od wniosków raportu jeżeli nie zgadza się z jakimś zagadnieniem prawnym lub jego interpretacją dokonaną przez Panel.
- ❖ Odwołanie ograniczone jest wyłącznie do kwestii prawnych o których mowa w raporcie końcowym Panelu.

Elementy odwołania

- ❖ Odwołanie musi zawierać zastępujące informacje:
 - Tytuł raportu podlegającego apelacji,
 - Nazwę strony wnoszącej apelację,
 - Dane kontaktowe strony wnoszącej apelację,
 - Krótkie streszczenie przyczyn wniesienia apelacji (tu: wskazanie błędów prawnych znajdujących się w raporcie).

-
- ❖ Procedura przed Organem Apelacyjnym składa się z 2 części: pisemnej i ustnej.
 - ❖ Art. 17 ust. 10 UDSU - Prace Organu Apelacyjnego są poufne.
 - ❖ Art. 17 ust. 13 UDSU - Organ Apelacyjny może: podtrzymać, zmienić lub uchylić (odrzuć) raport panelu.
 - ❖ Art. 17 ust. 5 UDSU - Rozpatrzenie apelacji powinno trwać nie dłużej niż 60 dni od złożenia wniosku i w żadnym wypadku nie dłużej niż 90 dni.
 - ❖ Art. 17 ust. 14 UDSU - Decyzja Organu Apelacyjnego staje się wiążąca z momentem przyjęcia jej przez Organ DSB w przeciągu 30 dni od przesłania raportu członkom WTO
 - ❖ Przyjęty raport Organu Apelacyjnego stanowi ostateczne rozwiązanie sporu i wiąże jego strony w zakresie będącym przedmiotem apelacji.

Art. 20 UDSU

*Okres od powołania zespołu orzekającego przez DSB
do rozpatrzenia przez DSB raportu zespołu orzekającego lub Organu
Apelacyjnego*

***nie powinien, jako zasada ogólna,
przekroczyć dziewięciu miesięcy, gdy nie złożono apelacji,
lub 12 miesięcy, gdy apelacja od raportu została złożona.***

Raporty Paneli/ Organu Apelacyjnego

- ❖ Przyjmowane są automatycznie i mogą zostać odrzucone w drodze konsensusu negatywnego członków Organu DSB.
- ❖ **Art. 17 ust. 14 UDSU** - W momencie przyjęcia przez Organ DSB raportu panelu i/lub decyzji Organu Apelacyjnego – stają się one wiążące i stanowią ostateczne rozwiązanie sporu.
- ❖ **Art. 21 ust. 3 UDSU** - Strona zobowiązana jest do wdrożenia zaleceń i wniosków zawartych w raporcie „w rozsądnym czasie” – w przypadku braku porozumienia co do terminu, strony mogą ustalić ten termin w drodze: propozycji terminu przez jedną stronę i akceptacji Organu DSB, negocjacji lub wiążącego arbitrażu.
- ❖ **Art. 21 ust. 6 UDSU** - Organ DSB będzie sprawował nadzór nad wykonaniem zaleceń i postanowień raportów.

Sankcje

❖ Art. 22 UDSU

- ❖ Brak wdrożenia zaleceń i wniosków zawartych w raporcie w rozsądnym czasie przez stronę pozwaną otwiera stronie pozywającej możliwości działania w celu wyrównania i zawieszenia koncesji.

Cechy szczególne systemu rozwiązywania sporów:

- ❖ Brak konieczności wyczerpania środków krajowych.
- ❖ Ograniczenie roli interwenientów w postępowaniu.
- ❖ Precyzyjne wyznaczenie terminów zakończenia postępowań. Art. 17 ust. 14 UDSU
- ❖ Dopuszczalność wstępnej weryfikacji przez strony projektów raportów Panelu.
- ❖ Wiążący char. raportów Panelu i Organu Apelacyjnego.

Literatura:

1. Barcik J., Srogosz T., *Prawo międzynarodowe publiczne*, wyd. C.H.Beck, Warszawa 2017.
2. Bierzanek R., Symonides J., *Prawo międzynarodowe publiczne*, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2015.
3. Czapliński W., Wyrozumska A., *Prawo międzynarodowe publiczne. Zagadnienia systemowe.*, wyd. C.H.Beck, Warszawa 2014.
4. Kolasa J. (red.), *Współczesne sądownictwo międzynarodowe, Tom I, Zagadnienia instytucjonalne*, wyd. Uwr, Wrocław 2009.
5. Kuźniak B. (red.), *Sądy i trybunały...*, wyd. C.H.Beck, Warszawa 2015.

Dziękuję za uwagę.
